

The Boğaziçi Law Review

ISSN: 3023-4611

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/blr>

Artık Değer Hesabında Borç Özgülenmesi Hakkında Yargıtay Uygulaması ve Değerlendirilmesi

The Practice and Evaluation of the Court of Cassation on Debt Attribution in Calculation of Matrimonial Profit

Zafer Zeytin

To cite this article: Zafer Zeytin, 'Artık Değer Hesabında Borç Özgülenmesi Hakkında Yargıtay Uygulaması Ve Değerlendirilmesi' (2024) 2(2) The Boğaziçi Law Review 197.

Submission Date: 23 December 2024

Acceptance Date: 22 January 2025

Article Type: Research Article

 © 2024 Zafer Zeytin. Published with license by Boğaziçi University Publishing

 Published online: January 2025

 Submit your article to this journal [🔗](https://dergipark.org.tr/tr/pub/blr)

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/blr>

ARTIK DEĞER HESABINDA BORÇ ÖZGÜLENMESİ HAKKINDA YARGITAY UYGULAMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ*

THE PRACTICE AND EVALUATION OF THE COURT OF CASSATION ON DEBT ATTRIBUTION IN CALCULATION OF MATRIMONIAL PROFIT

Zafer Zeytin

Prof. Dr., Mannheim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ekstern Öğretim Üyesi.

ÖZET

Yargıtay'ın kredili mal ediniminde yasal mal rejimi dönemi ve sonrasına sarkan borç ödemelerinde, kalan borcun güncellenerek malın tasfiyedeki sürüm değerinden düşülmesi şeklindeki içtihadı somut olayın özelliklerine, özellikle maldaki değer artışının büyüklüğüne bağlı olarak borçlu eş lehine veya aleyhine olabilmektedir.

Edinilmiş mala edinilmiş maldan yapılan katkı nedeniyle bir denkleştirme alacağı tanıyan Yargıtay borç güncelleme içtihadının getirdiği ve yukarıda tartışılan sorunlar, malın kişisel mal olarak nitelendirilebildiği hallerde çözülür görülmektedir. Mal rejimi sürerken yapılan ödemelerin, mal rejimi sona erdikten itibaren yapılacak ödemelerle kıyaslandığında daha az olduğu hallerde ikame ilkesi nedeniyle malı kişisel mal kabul ederek edinilmiş mal grubuna denkleştirme alacağı tanımak, böylece kişisel mala ait borcu da göz ardı etmek kanımızca hem kanunun lafzına hem de amacına uygun olacaktır. Bunun dışındaki hallerde ise kalan nominal borç sürüm değerinden az olacağı için kanunun lafzından ayrılmaya, borcu güncellemeye kanımızca gerek bulunmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: mal rejimi, edinilmiş mallara katılma, artık değer hesabı, borç güncellemesi, Yargıtay.

ABSTRACT

The jurisprudence of the Court of Cassation in the case of debt payments that extend to the period of the statutory matrimonial property regime and beyond when acquiring property on credit, the residual debt should be updated and deducted from the market value of the property in liquidation, depending on the circumstances of the specific case, in particular the extent of the increase in the value of the property, in favour or against the debtor spouse

The problems discussed above and brought by the case law of the Court of Cassation, which recognizes an equalization claim due to the contribution made to the acquired property from the acquired property, seem to be solved in cases where the property can be characterized as individual property. In cases where the payments made during the property regime are less compared to the payments to be made after the termination of the property regime, it would be in accordance with both the wording and the purpose of the law to recognize an equalization claim to the acquired property group by accepting the property as individual property due to the principle of substitution, thus ignoring the

* Bu çalışma Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından 5 Haziran 2024 tarihinde düzenlenen Aile Hukuku–Mal Rejimleri Sempozyumu'nda sunulan “Artık Değer Hesabında Kalan Kredi Borcunun Dikkate Alınması ve Yargıtay Uygulaması” adlı bildirinin düzenlenmiş ve genişletilmiş halidir.

debt belonging to personal property. In other cases, since the remaining nominal debt will be less than the version value, in our opinion, there will be no need to depart from the letter of the law and update the debt.

Keywords: matrimonial property regime, participation in acquired property, calculation of matrimonial profit, debt update, Court of Cassation.

EXTENDED SUMMARY

The differences between acquired property and individual property and the legal consequences of this difference become clearer, especially with the contributions made after the termination of the matrimonial property regime. The precedents of the Court of Cassation also provides explanations on how the equalization claims arising from the contributions on the acquired property will be shaped if the property is accepted as individual property. This equalization claim essentially aims to equalize the value of the property and the contribution made, and the Court of Cassation sets forth certain criteria on how this claim should be calculated in order to prevent the debtor spouse's damages.

The Court of Cassation's practice of updating the debt and deducting it from the sale value of the property in liquidation in cases of acquisition of property on credit and debt payments related to the period of the property regime and beyond, may result in favor or against the debtor spouse, depending on the circumstances of the concrete case, especially the amount of the increase in the value of the property. As the Court of Cassation recognizes an equalization claim for the contributions made from the acquired property, the Court of Cassation thinks that it can solve the problems related to the debt update jurisprudence limited to the cases where the property can be considered as individual property.

In cases where the payments made during the matrimonial property regime are lower than the payments to be made after the liquidation of the matrimonial property regime, accepting the property as individual property in line with the principle of substitution and granting an equalization claim to the acquired property group, thus ignoring the debts of the individual property, is considered as a solution in accordance with the wording and purpose of the law. In other cases, since the remaining nominal debt will be lower than the sale value of the property, updating the debt becomes unnecessary. The law does not require updating debts in such cases or deviating from its wording. The main issue here is whether the amount of the debt is in accordance with the value of the property and whether this difference in value will be to the detriment of the debtor. In order to eliminate the confusion regarding the updating of the debt, the existing precedent of the Court of Cassation is based on scrutinizing each concrete case and taking into account the changes in value that will occur during the payment of the debt.

In conclusion, the precedents of the Court of Cassation regarding the acquisition of property on credit and the debts remaining after the property regime vary according to the characteristics of the concrete cases and may be in favor or against the debtor. The increase in the value of the property, the payments made and other concrete factors are important factors that affect how such precedents will be shaped. The Court of Cassation, with its judgements on situations such as debt updating and the acceptance of property as individual property, tries to demonstrate an approach in accordance with both the wording of the law and the purpose.

1. GİRİŞ

2002 yılında yürürlüğe giren edinilmiş mallara katılma rejimi, Yargıtay uygulamalarıyla kendine özgü bir mal rejimi halini almıştır. Eşlerin katılma alacaklarının belirlenmesinde esas alınan artık değerın nasıl hesaplanacağı, Türk Medeni Kanunu (TMK) 231 ve devamı maddelerinde gösterilmiştir. TMK 231'e göre artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil

olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır.¹ Elde edilen bu artık değere, diğer eş kanunen (artık değer yarısı) veya sözleşmeyle belirlenen bir oranda katılır; bu da o eşin katılma alacağını oluşturur.²

Artık değer hesabında edinilmiş mallar ve borçları yer alırken, eşin kişisel malları ile borçları artık değer hesabında dikkate alınmaz.³ Ayrıca eşlerin kendi malları (edinilmiş ve kişisel) arasındaki kaymalar, TMK 230'a göre denkleştirme alacağı olarak hesaplanır; eşlerin birbirlerine yaptıkları katkılardan doğan değer artış pay alacağı (TMK 227) da edinilmiş mal grubunun aktifini ve/veya pasifini ilgilendirdiği sürece artık değer hesabında dikkate alınacak kalemler arasında yer alır.⁴

Bir eşin edinilmiş ve kişisel malları arasında meydana gelen mal kaymalarının nasıl denkleştirileceği TMK 230'da düzenlenmiştir. TMK 230, borçların özgülenmesi hakkında üç temel hüküm getirmiştir:

“(1) Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

(2) Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

(3) Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.”

TMK 230 birinci fıkrası nominal bir denkleştirme öngörmektedir. Örneğin eşe miras kalan (kişisel) malın veraset ve intikal vergisi edinilmiş mallardan ödenmiştir, bu miktar nominal olarak artık değer hesabında yer alır. Denkleştirmenin nominal olması gerektiği hususu birinci fıkrada açık olmamakla beraber, üçüncü fıkradaki gibi bir denkleştirmeden de söz edilmemektedir. Dolayısıyla denkleştirmenin nominal olması esas kabul edilmelidir. Paranın satın alma gücündeki kayıpların taraflar arasında nasıl denkleştirileceği konusu, mevcut yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Bu düzenlemeler, malın sürüm değeri ile borcun

¹ Şahin Akıncı, ‘Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri’ (2016) Cevdet Yavuz’a Armağan Cilt I, 170; Banu Fatma Günarslan, ‘Değer Artış Payı Alacağının Artık Değer Hesabına Etkisi’ (2015) Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11; Gerçek Onur Oy ve Osman Oy, *Boşanma ve Miras Hukuku Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi (El Kitabı)* (Platon Hukuk 2023), 128.

² Hükümde “mallar ve borçlar” ifadesi “çoğul” olarak kullanıldığından tasfiye kavramının amacına uygun olarak kanun koyucu külli tasfiyeye açıkça işaret etmektedir. Bunun aksi yani cüzi tasfiye sadece uyumsuzluk konusunun münferit bir mal olması halinde söz konusu olabilir. Yargıtay’ın yerleşik içtihadına göre davacıdan her bir mal için katılma alacağını dava dilekçesinde belirtmesini talep etmek yargılama sonucunda her bir talep için katılma alacağına hükmetmek ne Kanununun lafzına ne de tasfiye amacına uygundur. Hâkimin uygulamak zorunda olduğu maddi hukukun açık düzenlemesini taleple bağlılık usulü ilkesini ileri sürerek uygulamamak hâkim hukukunun kabul edilmiş amacı ile, ya da mahkeme masraflarının paylaşılması ile açıklanamaz. Çünkü belirsiz olan alacak mahkeme kararı ile belirlenecektir.

³ Günarslan (n 1) 11; Oy ve Oy (n 1) 129.

⁴ Daha fazla bilgi için bkz. Zafer Zeytin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi* (5. basım, Seçkin Yayınları 2021).

nominal değerinin dikkate alınmasını öngörmektedir. Kanımızca, somut olay haklı kılma-dıkça, denkleştirme alacaklarının TÜFE, TEFEE ya da kanuni faiz gibi endekslerle güncellenmesine gerek yoktur.

İkinci fıkra, borçların hangi mal grubuna özgüleneceğine ilişkindir. Kanunun açık hükmü (TMK md. 230 f. 2) gereği, her borç ilgili olduğu mal grubunu ilgilendirir. Yani, kişisel mala ait borçlar kişisel malı, edinilmiş mala ait borçlar ise edinilmiş malı ilgilendirir. Eğer bir malvarlığı kredi ile alınmış ve borç ödemeleri tamamlanmadan mal rejimi sona ermişse, kalan borç, mal hangi mal grubuna aitse o grubun borcu olacaktır.

Örneğin, taşınmazın bir kısmı peşin, bir kısmı kredi kullanılarak satın alınmışsa, TMK md. 219'a göre bu taşınmaz karşılık verilerek edinildiğinden edinilmiş mal olarak kabul edilir. Bu nedenle, taşınmaza ilişkin kredi borcu da edinilmiş mal grubuna ait olacaktır ve mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla, taşınmazın sürüm değerinden düşülmelidir. Mal rejiminin sona ermesinden sonra borç ödemeleri borçlu tarafın malvarlığından (kişisel veya edinilmiş) yapılmış ya da hiç yapılmamış olabilir, ancak bu durum artık değer hesabını etkilemez.

Bazı olaylarda, edinilmiş mal olan bir taşınmazın kredi borcu, taşınmazın sürüm değerini aşabilir; bu, özellikle faiz oranlarının yüksek olduğu ve kredi ödemelerinin henüz başlamadığı dönemlerde görülür. Böyle bir durumda, borçlu eşin artık değer hesabında bir değer azalması söz konusu olabilir. Ancak, bu değer azalmasına diğer eş katılmayacağı gibi, bu eşin katılma alacağı da olmayacaktır (TMK 231 f. 2). Yargıtay 2. HD benzer bir durum için verdiği bir kararında şöyle demektedir: “*Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; mahkemece aracın alınmasında banka kredisi kullanıldığının kabulü yerinde ise de, hükme esas alınan bilirkişi raporu hüküm kurmaya elverişli değildir. Şöyle ki, aracın edinilmesi için kadın tarafından 22.400,00 TL bedelli 48 ay vadeli kredi kullanıldığı, boşanma dava tarihine kadar (04.07.2012) 2 aylık taksitin ödendiği, hükme esas alınan hesap raporunda oranlama yapılmadan kredinin kalan borcunun aracın güncel değerinden düşülerek artık değer belirlenerek katılma alacağının hesaplandığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece, yukarıda açıklanan Dairemizin ilke ve uygulamalarına göre, boşanma dava tarihine kadar yapılan kredi ödemelerinin toplam kredi ödemelerine ve güncel değere oranlaması yapılarak artık değere katılma alacağına hükmedilmesi gerekirken yetersiz bilirkişi raporuna göre karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir.*”⁵ Bu durumda Yargıtay, edinilmiş mala ilişkin kalan kredi borcunun sürüm değerinden nominal olarak düşülmesi yerine, oranlama yapılarak borcun güncellenmiş değer üzerinden düşülmesini yerleşik bir içtihat olarak kabul etmektedir. Yargıtay, edinilmiş mala ait borçların iki döneme yayılması durumunda, kanunda örtülü bir boşluk olduğunu değerlendirmiş ve bu duruma yönelik içtihadını geliştirmiştir. Çalışmamızda, Yargıtay'ın bu yerleşik içtihadı ayrıntılı olarak incelenecektir.

Bu incelemeye geçmeden önce iki hususa kısaca değinmek gerekir. Birincisi, bir malın hangi mal grubuna özgüleneceği meselesidir. Bir malın edinilmiş mal mı yoksa kişisel mal mı olduğu sorusu değerlendirilirken, “mal rejimi sürerken karşılık verilerek edinilen malların edinilmiş mal olduğu” ilkesinin yanı sıra ikame ilkesinin de göz önünde bulundurulması

⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/5668 E., 2021/7765 K., 26.10.2021 T.

gerekir. Eğer mal rejimi süresince ödenen miktar, mal rejimi sona erdikten sonra ödenen miktardan daha az ise, mal ikame ilkesi gereği kişisel mal olarak kabul edilmelidir.⁶

İkinci husus ise, TMK 230 f. 3 gereği, edinilmiş maldan kişisel mala yapılan katkı oranına tekabül eden bir değişken denkleştirme alacağı'nın gündeme gelebilmesidir. Diğer eş, hesaplanan bu denkleştirme alacağı üzerinden katılma alacağına hak kazanabilir. Ancak, TMK 227'deki değer artış payı alacağından farklı olarak, burada nominal değer garantisi olmadığı gibi dava edilebilir bağımsız bir alacak da söz konusu değildir. Bir maldan diğer mala yapılan katkı sonucunda denkleştirme alacağı'nın katkıdan daha az olması ya da hiç olmaması mümkündür. Eğer edinilmiş mal lehine bir denkleştirme alacağı hesaplanır ve bu artık değer hesabına dahil edilirse, mal rejiminin sona ermesinden itibaren mal sahibi eşin kalan kredi borcunu ödeyip ödememesi veya hangi mal grubundan ödeyeceği önemli değildir. Çünkü mal kişisel mal olup borç da kişisel mal borcudur ve TMK 231'a göre değişken denkleştirme alacağı dışında artık değer hesabında bir rolü olmayacaktır.

Bu iki husus, çalışmamızın kapsamını genişletmemek adına detaylandırılmamıştır; ancak konumuzla yakından ilgilidir.

Yargıtay'ın, edinilmiş mallara ait borçların iki döneme yayılmasını katılma alacağı hesabında dikkate almasıyla ilgili geliştirdiği içtihatlarına ait kararlarında açık bir gerekçeye rastlanmamaktadır. Yargıtay'ın, mal rejimi döneminde edinilmiş mala yapılan katkılara rağmen, malın kalan borçları nedeniyle diğer eşin bir hak sahibi olamamasını somut olay adaletine aykırı bulduğunu varsaymaktayız. Ancak, bu düşüncemizi destekleyecek somut bir örnek karara ulaşmış değiliz. Bu çalışmada, ulaştığımız ve aşağıda yer verilen kararlarda uygulanan yöntemleri inceleyerek, Yargıtay'ın bu içtihadının hangi eşin lehine ya da aleyhine sonuç doğurduğunu ve bu içtihadın mevcut yasal düzenlemeler karşısındaki geçerliliğini tespit etmeye çalışacağız.

Bu çalışmada, iki farklı ihtimale dayanan örnek olaylar üzerinden konuyu değerlendireceğiz (Örnek 1 ve Örnek 2). Her iki örnekte kanunun lafzına sadık kalınarak artık değer hesabı yapılmıştır.

Örnek 1'de kalan borcun, malın tasfiye anındaki sürüm değerinden fazla olduğu bir durum ele alınmaktadır. Bu durumda, artık değer mevcut değildir ve diğer eşin katılma alacağı oluşmaz. Örneğin, 330.000 TL'ye edinilmiş mal niteliğindeki bir taşınmaz satın alınmış ve bunun 60.000 TL'si peşin, kalan 270.000 TL'si ise 120 ay geri ödemeli krediyle finanse edilmiştir. Toplam geri ödeme tutarı, anapara, faiz ve diğer giderlerle birlikte 540.000 TL'dir (aylık 4.500 TL x 120 ay). İlk 20 aylık ödeme süresi tamamlandığında, 90.000 TL kredi ödenmiş, geriye 450.000 TL borç kalmıştır. Taşınmazın tasfiye tarihindeki sürüm değeri ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Taşınmaz sahibi eşin başka mal varlığı yoktur ve tasfiyede sürüm değeri 400.000 TL'dir. Bu ihtimalde eşin artık değeri kalan kredi borcu 450.000 TL'nin düşülmesiyle eksiye düşecektir. Artık değer hesabında değer azalması dikkate alınmayacağından artık değer sıfır olacaktır ve diğer eşin artık değer üzerinde bir katılma alacağı söz konusu olmayacaktır.

⁶ Akıncı (n 1) 171.

Örnek 2’de ise kalan borç sürüm değerinden azdır. Bu durum artık değere ve katılma alacağına neden olur. Örnek 2’de ilk 100 ay (450.000) mal rejimi döneminde ödenmiş ve kalan 20 ay ise mal rejiminin sona ermesinden sonra ödenecektir. Değişkenleri mümkün olduğunca sabit tutarak sağlıklı bir değerlendirme yapmak istendiğinden Örnek 2’de de sürüm değerinin değişmediği kabul edilmiştir. Sürüm değeri 400.000 TL olan bu ihtimalde mal sahibi eşin artık değeri $400.000 - 90.000 = 310.000$ TL olacaktır. Bunun sonucu olarak diğer eşin katılma alacağı 155.000 TL’dir.

Bu iki örneğin sonuçları, TMK 231 hükmündeki “bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır” ifadesine dayanmaktadır. TMK 231’e göre, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere, her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarılır. Bu ifade, kişisel mallara ait borçların, edinilmiş mallar lehine bir denkleştirme yapılmış olsa bile, artık değer hesabında dikkate alınmayacağını ve yalnızca edinilmiş mallara ilişkin borçların artık değer hesabında dikkate alınacağını belirtmektedir.

Edinilmiş mallara ait borçların artık değer hesabında dikkate alınması gerektiği hususu⁷, hem doktrinde hem de Yargıtay içtihatlarında tartışmasız kabul edilmiştir. Ancak burada tartışılan konu, borcun kanunun lafzına uygun olarak nominal değer üzerinden mi, yoksa Yargıtay içtihadına uygun olarak güncellenmiş bir şekilde mi artık değer hesabına dahil edilmesi gerektiğidir.

2. YARGITAY İÇTİHATLARINDA KALAN BORCUN GÜNCELLENMESİ

Yargıtay, edinilmiş mal borçlarının iki döneme yayılması durumunda, kalan borç veya taksit sayısını, toplam borç miktarı veya toplam taksit sayısına oranlayarak sabit bir borç oranı belirlemektedir. Bu sabit borç oranı üzerinden kalan borç miktarını, malın sürüm değeri üzerinden güncelleyerek artık değer hesabında dikkate almaktadır. Yargıtay kararlarında bu yöntem biraz karmaşık ifade edilse de nihayetinde bu sonuca ulaşılmaktadır. Ancak, kalan borcun neden güncellendiği konusunda Yargıtay kararlarında net bir açıklama bulunmamaktadır. Konunun daha iyi anlaşılması adına aşağıda bazı güncel Yargıtay kararlarına yer verilecek ve bu kararlar örneklendirilecektir.

Bu konudaki Yargıtay kararlarından yapılan alıntılar şöyledir:

Karar 1) “Kredi borcu ödemelerinin bir kısmının mal rejiminin devamı süresince, bir kısmının da daha sonraki tarihlerde yapılmasında, mal rejiminin geçerli olduğu dönemin sonrasına sarkan ödemeler, dava konusu taşınmazın borcu kabul edilerek tasfiye gerçekleştirilir.

Yukarıda açıklandığı gibi iki döneme yayılan kredi borcu ödeme tablosu mevcut olduğunda; öncelikle, mal rejiminin sona erdiği tarihte henüz vadesi gelmediği için ödenmemiş

⁷ Akıncı (n 1) 172; Günarslan (n 1) 10-11.

kredi borç miktarını (100)⁸, toplam kredi borcuna oranı (100/120 =0,83=) bulunur. Sonra bulunan bu kredi borç oranının (%83), taşınmazın toplam satın alım (50.000 peşin+ 350.000 kredi = 400.000) bedeli karşısındaki oranına dönüşümü (350.000 x 0,83 =290.500 / 400.000 = 0,72) gerçekleştirilir. Tespit edilen bu oranın (%72), taşınmazın tasfiye tarihindeki (karara en yakın) sürüm (rayiç) değeri ile çarpılmasıyla (600.000 x 0,73 = 438.000) borç miktarı belirlenir. Bu ilke ve esaslara göre saptanan taşınmazın borç miktarı, tasfiye tarihindeki sürüm değerinden düşüldükten sonra kalan miktar (600.000-438.000 = 162.000), değer artış payı velveya artık değere katılma alacağı hesaplamasında göz önünde bulundurulur.”⁹

Karar 2) “Öncelikle, mal rejiminin sona erdiği tarihte henüz vadesi gelmediği için ödenmemiş kredi borç miktarının, toplam kredi borcuna oranı bulunur. Sonra bulunan bu kredi borç oranının, taşınmazın toplam satın alım bedeli karşısındaki oranına dönüşümü gerçekleştirilir. Tespit edilen bu oranın, taşınmazın tasfiye tarihindeki (karara en yakın) sürüm (rayiç) değeri ile çarpılmasıyla borç miktarı belirlenir. Bu ilke ve esaslara göre saptanan taşınmazın borç miktarı, tasfiye tarihindeki sürüm değerinden düşüldükten sonra kalan miktar, değer artış payı velveya artık değere katılma alacağı hesaplamasında göz önünde bulundurulur. Somut olayda ise davalı lehine denkleştirme yapılırken izah edilen şekilde oranlama yapılmadığı, sadece mal rejimi sona erdikten sonra kalan kredi borcunun (nominal borcun), meskenin tasfiye tarihi itibariyle sürüm değerinden düşümü ile yetinildiği anlaşılmaktadır.”¹⁰

Karar 3) “Yukarıda açıklandığı gibi iki döneme yayılan kredi borcu ödeme tablosu mevcut olduğunda; öncelikle, mal rejiminin sona erdiği tarihte henüz vadesi gelmediği için ödenmemiş kredi borç miktarının, toplam kredi borcuna oranı bulunur. Sonra bulunan bu kredi borç oranının, aracın toplam satın alım bedeli karşısındaki oranına dönüşümü gerçekleştirilir. Tespit edilen bu oranın, aracın tasfiye tarihindeki (karara en yakın) sürüm (rayiç) değeri ile çarpılmasıyla borç miktarı belirlenir. Bu ilke ve esaslara göre saptanan aracın borç miktarı, tasfiye tarihindeki sürüm değerinden düşüldükten sonra kalan miktar, değer artış payı velveya artık değere katılma alacağı hesaplamasında göz önünde bulundurulur...”

Taraf beyanları, banka kayıtları ve tüm dosya kapsamı birlikte incelendiğinde, mahkemece araç için kullanılan kredinin kalan toplam borcunun aracın değerinden düşülerek artık değere katılma alacağı hesaplandığı, davalının 11.10.2013 tarihinde 30 ay vadeli 20.000 TL bedelli taşıt kredisi kullandığı, boşanma dava tarihine kadar taksit ödemesi yapılmadığı, 30 aylık taksidin borç olarak kaldığı, aracın kredi dışında 12.000 TL peşinat kullanılarak (TMK mad. 222/3) 32.000 TL bedelle satın alındığı, aracın güncel değerinin de 32.000 TL olduğu anlaşılmıştır. Açıklanan nedenlerle aracın kredi ve peşinat kullanılarak alındığına yönelik mahkemenin kabulü yerinde ise de, boşanma dava tarihinden sonra kalan kredi borcunun denkleştirmesinin hatalı hesaplanarak

⁸ Bu karadaki italik, kalın ve parantez içindeki ifadeler yazar tarafından hesaplamının anlaşılması amacıyla farazi olarak eklenmiştir.

⁹ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2016/4519 E., 2019/10165 K., 11.11.2019 T.; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2016/16546 E., 2018/20342 K., 18.12.2018 T.; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2015/19637 E., 2017/11511 K., 26.09.2017 T.

¹⁰ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2018/16276 E., 2019/1020 K., 05.02.2019 T.

karar verilmesi doğru olmamıştır. O halde, mahkemece yapılacak iş, yukarıda açıklanan Dairemiz'in ilke ve uygulamalarına göre, araç için kullanılan krediye ilişkin evlilik birliği içinde ödeme yapılmadığı ve peşinatın edinilmiş maldan karşılandığı gözetilerek, 12.000 TL peşinatın yarısı oranında artık değere katılma alacağına hükmetmek olmalıdır.¹¹

Karar 4) "Tasfiyeye konu malın, bedelinin tamamının ya da bir kısmının kredi ile karşılanması durumunda, kredi veren kuruluşa yapılan geri ödemelerin isabet ettiği dönemden, miktarından ve taksit sayısından hareketle mal rejiminin tasfiyesi sonucunda eşlerin alacak miktarları belirlenir. 4721 Sayılı TMK'nin 202/1. maddesi gereğince edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde yapılan ödemelerde, eşler lehine değer artış payı velveya artık değere katılma alacağı hakları doğabilecektir. Kredi borcu ödemelerinin bir kısmının mal rejiminin devamı süresince, bir kısmının da daha sonraki tarihlerde yapılmasında, mal rejiminin geçerli olduğu dönemin sonrasına sarkan ödemeler, dava konusu taşınmazın borcu kabul edilerek tasfiye gerçekleştirilir..."

Yukarıda açıklandığı gibi iki döneme yayılan kredi borcu ödeme tablosu mevcut olduğunda; öncelikle, mal rejiminin sona erdiği tarihte henüz vadesi gelmediği için ödenmemiş kredi borç miktarının, toplam kredi borcuna oranı bulunur. Sonra bulunan bu kredi borç oranının, taşınmazın toplam satın alım bedeli karşısındaki oranına dönüşümü gerçekleştirilir. Tespit edilen bu oranın, taşınmazın tasfiye tarihindeki (karara en yakın) sürüm (rayiç) değeri ile çarpılmasıyla borç miktarı belirlenir. Bu ilke ve esaslara göre saptanan taşınmazın borç miktarı, tasfiye tarihindeki sürüm değerinden düşüldükten sonra kalan miktar, değer artış payı velveya artık değere katılma alacağı hesaplamasında göz önünde bulundurulur...¹²

Karar 5) "Şöyle ki, ilgili bankadan gelen yazı cevabı ekinde bulunan kredi sözleşmesi ve kredi borcu ödeme tablosuna göre taşınmazın edinilmesinde kullanılan kredinin 48 ay vadeli olduğu, boşanma dava tarihine kadar (15.04.2009) 16 aylık taksitin ödendiği, boşanma dava tarihinden sonra 32 aylık taksitin kaldığı ancak davacı-davalı kadın tarafından boşanma dava tarihinden sonra 24 ayda toplu ödeme ile kredinin kapatıldığı anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece, yukarıda açıklanan Dairemizin ilke ve uygulamalarına göre, peşinat ile tasfiyeye konu taşınmaz için kullanılan kredinin boşanma dava tarihinde kadar yapılan kredi ödemelerinin toplam kredi ödemelerine ve edinme değerlerine oranlaması yapılarak sonucuna göre artık değere katılma alacağına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir."¹³

Karar 6) "Tasfiyeye konu araç evlilik birliği içinde 17.400,00 TL bedelle 26.03.2010 tarihinde davalı kadın adına satın alınmış olup, boşanma dava dosyası içerisindeki kredi evraklarından bu alım bedelinin 15.100,00 TL'sinin 25.03.2010 tarihinde Denizbank'tan davalı adına çekilen ihtiyaç kredisi ile karşılandığı, 36 ay vadeli kredinin 7 adet taksitinin evlilik birliği içine, kalan taksitlerin ise mal rejiminin sona erdiği boşanma dava tarihinden sonraya isabet ettiği anlaşılmaktadır. Mahkemece yapılacak iş, öncelikle

¹¹ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2018/13534 E., 2018/17392 K., 16.10.2018 T.

¹² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/10685 E. 2022/1578 K., 21.2.2022 T.; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/5668 E., 2021/7765 K., 26.10.2021 T.; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/7035 E., 2022/6223 K., 23.6.2022 T.

¹³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/5345 E., 2021/8998 K., 1.12.2021 T.

araç alımında kullanılan kredi yönünden boşanmadan sonraya kalan taksit (29/36) oranı (%80)¹⁴ ile çekilen kredi miktarı çarpılmalı (%80 x 15.100), bulunacak meblağın (12.163) aracın edinme tarihindeki değeri içinde karşılık gelen orana (12.163/ 17.400= % 69) dönüşümü gerçekleştirilmeli, bu oran ile aracın (bozma ile güncelliğini yitireceğinden) bozmadan sonra verilecek karara en yakın tarih itibariyle belirlenecek sürüm (rayiç) değeri çarpılmalı ve (%69 x sürüm değeri) borç miktarı belirlenmelidir. Bu borç miktarı aracın tasfiye tarihindeki sürüm değerinden düşüldükten sonra kalan artık değer üzerinden talep miktarı ve temyiz edenin sıfatı gözetilerek katılma alacağı hesaplanmalıdır.”¹⁵

3. YARGITAY İÇTİHADINDA BORÇ GÜNCELLEME YÖNTEMİ

Yukarıda verilen Yargıtay kararları ve benzerlerine bakıldığında, mal rejimi devam eden edinilmiş mala edinilmiş maldan yapılan katkılar için denkleştirme yapılarak ve bu denkleştirme üzerinden katılma alacağının hesaplandığı sonucuna varmak yanlış olmayacaktır (bkz. Karar 3). Mal edinilmiş mal olduğundan, katkılar TMK m. 230 f. 3 kapsamında değerlendirilmeyip, denkleştirme borcun dönüştürülerek sürüm değeri üzerinden güncellenmesi yöntemiyle hesaplanmaktadır. Yargıtay’ın bu güncellenme yönteminin anlaşılır hale getirilmesi, uygulama ve değerlendirmede kolaylık sağlayacaktır. Burada yapılan açıklamalar sübjektif değerlendirmelere dayanmakta olup, konuya ilişkin hem Yargıtay’ın hem doktrinindeki diğer yazarların farklı düşünceleri saklıdır.

Yargıtay kararlarında kullanılan hesaplama yönteminin daha iyi anlaşılabilmesi için, kalan borç oranının malın satın alma değeri üzerinden mi yoksa mal sahibine toplam maliyeti (ödeme + anapara + faiz) üzerinden mi güncelleneceğinin netleştirilmesi gerekir. Kararlara bakıldığında, kullanılan “toplam satın alma bedeli” ifadesiyle, alınan kredi (anapara) ve peşinatın kastedildiği anlaşılmaktadır. Karar 6’daki araç örneği de bu sonucu açıkça desteklemektedir. Dolayısıyla, malın borçlu mal sahibi eşe toplam maliyetinin (faiz dahil) oranlamada bir önemi bulunmamaktadır.

Ayrıca kararlarda malın güncel sürüm değeri üzerinden gerçekleşen güncelleme işlemleri dikkate alındığında da malın edinim değeri (peşinat + kullanılan kredi/borç miktarı, yani anapara) üzerinden dönüştürmenin yapılması (mal sahibi eşe toplam maliyetinin göz ardı edilmesi) paralellığın sağlanması açısından daha doğru görünmektedir. Diğer bir ifadeyle kalan borç oranı ile sürüm değerinden düşecek kalan borç miktarı hesaplanırken borçlu eşe malın toplam maliyeti (peşinat + anapara + faiz) dikkate alınmamaktadır.

Buna göre

1. Öncelikle edinilmiş bir mal için iki dönemde, edinilmiş mal rejimi döneminde ödenmiş ve daha sonraki dönemde ödenecek borç bulunmalıdır. Bu şartın sağlanmadığı örneğin malın evlenmeden önce alınıp, mal rejimi döneminde edinilmiş mallardan

¹⁴ Kararlardaki italik, kalın ve parantez içindeki ifadeler hesaplamanın daha kolay anlaşılması amacıyla yazar tarafından eklenmiştir.

¹⁵ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2017/13402 E., 2019/4165 K., 16.4.2019 T.

borcun bir kısmının sonra da kalan borcun mal rejiminden sonra ödendiği hallerde mal kişisel maldır ve TMK m. 230 f. 3 hükmü doğrudan uygulanmalıdır.

2. Kalan borç miktarı ile toplam borç miktarı (anapara + faiz) veya kalan taksit sayısı ile toplam taksit sayısı oranlanacak ve kalan borç oranı bulunacaktır. (KBO)
3. Kalan borç oranı (KBO) ile malın edinimde kullanılan kredi/borç (kredi için ödenen faiz ve diğer maliyetler dikkate alınmamaktadır) çarpılarak kalan borcun kullanılan kredi/borç karşılığı hesaplanacaktır. (KBK)
4. Kalan borcun karşılığı (KBK) ile malın edinim değeri (MED) oranlanınca da karşımıza kalan borcun edinim oranı çıkmaktadır. (KBEO)
5. Son olarak da KBEO ile malın tasfiyedeki sürüm değeri çarpılarak malın sürüm değerinden düşülecek kalan borcun sürüm değeri karşılığı bulunacaktır (KBSK).
6. Sürüm değerinden kalan borç miktarı çıkartılınca kalan değer de mal sahibi eşin diğer eşle paylaşmak durumunda kalacağı artık değer hesabındaki aktifi oluşturacaktır.

Kalan borç edinim oranı (KBEO) ile malın sürüm değerinin çarpılması sonucu bulunan kalan borcun sürüm değeri karşılığı (KBSK) artık değer hesabının pasif kısmında yer alacaktır. Bu içtihatla artık değer hesabında dikkate alınan edinilmiş malın sürüm değeri gibi Yargıtay kalan borcu da kendi yöntemiyle güncellenmektedir.

4. BORÇ ÖZGÜLENMESİNE İLİŞKİN DOKTRİNDEKİ ÖRNEKLER, YARGITAY GÜNCELLEME İÇTİHADI VE KANUNİ HESAPLAMA YÖNTEMİ KARŞILAŞTIRMASI

Yargıtay borç güncelleme içtihadına ilişkin, Karar 3'teki gibi ve kanaatimiz ile de örtüşen bir Avukat meslektaşımızın verdiği örneği burada tekrarlamak yerinde olacaktır. "Örneğin; 1.000.000 TL'ye 25.01.2016 tarihinde kredi ile satın alınan evin 200.000 TL'lik kısmı evli iken (yasal mal rejimi sürerken)¹⁶ ödenmiş olsun, evlilik içinde ödenen paranın gayrimenkulün değerine oranı %20'dir. Taşınmazın 22.03.2018 tarihindeki güncel değeri 1.400.000 TL ise, bunun %20'si evlilik içinde edinilmiş mal sayılır, o da 280.000 TL'dir. Edinilmiş 280.000 TL'nin 1/2'si olan 140.000 TL boşanmada mal paylaşımı esnasında diğer eşe ait olacaktır. Bunun dışında evin devam eden kredi ödemeleri krediyi kullanan kişi tarafından yatırılmaya devam eder ve diğer eşin kalan kısımla ilgili bir hak iddiası kalmaz."¹⁷

Bu örnekten anlaşıldığı gibi edinilmiş mala edinilmiş maldan yapılan katkıya denkleştirme alacağı tanınması ve bunun da diğer eşle katılma alacağı olarak paylaşılması söz konusudur. Aslında değer artış payı alacağında olduğu gibi her bir katkı ile her bir katkıya düşen değer artış hisseleri üzerinden sonuca varmak gerekir. Ancak bu yöntem zahmetli ve masraflıdır. Çünkü her bir katkı ile katkıya tekabül eden değer artışı/azalışı dikkate alınarak denkleştirme alacağının hesaplanması gerekir.¹⁸

¹⁶ Yazar tarafından eklenmiştir.

¹⁷ Bu örnek ve yorum Stj. Av. Ahmet Tarık Koçak'a ait makaleden alınmıştır: Ahmet Tarık Koçak, 'Kredi ile Alınan Malların Yasal Mal Rejimi Açısından Değerlendirilmesi' <[https://www.hukukihaber.net/kredi-ile-alınan-malların-yasal-mal-rejimi-acısından-değerlendirilmesi](https://www.hukukihaber.net/kredi-ile-alinan-malların-yasal-mal-rejimi-acısından-değerlendirilmesi)> (Erişim Tarihi: 21.03.2024).

¹⁸ Zeytin (n 4) N. 448.

Konuya ilişkin doktrinde Güneş tarafından Yargıtay 8. HD 2019/6186 Esas 2019/11679 Karar 24.12.2019 tarihli kararını esas alarak verilen örnekte 100.000 TL'lik mal için ödenen peşin 20.000 TL (80.000 TL için 60 ay x 1800 TL = 108.000 TL geri ödemeli banka kredisi kullanılmıştır). Yargıtay'ın kararına dayanarak Güneş tarafından verilen örnekte, 100.000 TL'lik bir mal için yapılan hesaplamalar detaylandırılmıştır; ödenen peşin tutar ve geri ödemeli banka kredisi dikkate alınarak malın sürüm değeri üzerinden denkleştirme yapılmış ve diğer eşin katılma alacağı belirlenmiştir.

Bu hesaplamada:

1. Peşin ödeme: 20.000 TL peşin ödenmiştir.
2. Kredi ödemesi: 80.000 TL kredi alınmış ve 60 ay boyunca 1.800 TL ödenmiştir (toplam geri ödeme: 108.000 TL).
3. Denkleştirme: Peşin ödeme (20.000/100.000) üzerinden 1/5 oranıyla 300.000 TL'lik sürüm değeri karşılığı olarak 60.000 TL denkleştirme yapılmış. Ayrıca, mal rejimi dönemine denk gelen 24/60 oranı ile kalan sürüm değeri 240.000 TL üzerinde 96.000 TL daha denkleştirme hesaplanmıştır.
4. Artık Değer: Toplamda (60.000 + 96.000) 156.000 TL artık değer olarak belirlenmiş ve bunun yarısı, yani 78.000 TL diğer eşin katılma alacağı olarak hesaplanmıştır.¹⁹

Güneş'in verdiği örneği Yargıtay'ın güncelleme yöntemi ile hesaplanmasında şu adımlar izlenmiştir:

1. Kalan Borç Oranı (KBO): Örnekten hareketle kalan borç oranı 0,6 olarak hesaplanmıştır (36/60 veya 64.800/108.000).
2. Kalan Borcun Kullanılan Kredi Karşılığı (KBK): Bu oran üzerinden kalan borcun kullanılan kredi karşılığı 48.000 TL olduğu hesaplanmıştır (0,6 x 80.000).
3. Kalan Borcunun Karşılığının Edinim Değerine Oranı (KBEO): Bu da %48 olarak belirlenmiştir (48.000/100.000).
4. Kalan Borcun Sürüm Değeri Karşılığı (KBSK): 0,48 ile malın sürüm değeri (300.000 TL) çarpılmış ve 144.000 TL kalan borcun sürüm değeri karşılığı olarak belirlenmiştir.
5. Artık Değer: 300.000 TL'den 144.000 TL çıkartılarak 156.000 TL artık değer bulunmuş ve bu değer yarısı (78.000 TL) diğer eşin katılma alacağı olarak hesaplanmıştır.

Görüldüğü üzere Güneş'in verdiği örnekte ulaşılan sonuç ile Yargıtay güncelleme yöntemi ile bulduğumuz sonuç aynıdır.

Acaba Yargıtay içtihadına göre güncelleme yöntemi uygulamadan, kanunun öngördüğü şekilde borcun düşülmesi ile Güneş'in örnek olayını esas alarak artık değer hesaplasak nasıl bir sonuca ulaşırız?

Kanunun öngördüğü hesaplama yöntemine göre:

1. Kalan Borç: Mal rejimi sonrasında kalan borç miktarı 36 ay olup, toplamda 64.800 TL (1.800 TL x 36 ay) olarak belirlenmiştir.

¹⁹ Nermin Sakarya Güneş, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı* (Seçkin Yayınları 2022) 85ff.

2. Artık Değer: 300.000 TL'lik sürüm değerinden kalan borç miktarı (64.800 TL) çıkarılınca, artık değer 235.200 TL olarak bulunmuştur.
3. Katılma Alacağı: Artık değerın yarısı olan 117.600 TL, diğer eşin katılma alacağı olarak hesaplanmıştır.

Farklılıklar: Yargıtay'ın güncelleme içtihadına göre hesaplanan katılma alacağı 78.000 TL iken, kanunun öngördüğü hesaplama sonucu 117.600 TL olarak belirlenmiştir. Bu da hak sahibi eşin aleyhine ve borçlu eşin lehine 39.600 TL'lik bir fark oluşturuyor.

Burada unutulmaması gereken husus ister Yargıtay içtihadına ister kanun hükmüne göre katılma alacağı hesaplasın borçlu eşin kalan borçtan ($1800 \times 36 = 64.800$ TL) sorumlusunun değişmeden devam edeceğidir.

Tablo 1

Örnek Güneş / Sürüm Değeri TL	300.000
Yargıtay İçtihadına Göre Katılma Alacağı	78.000
Kanuna Göre Katılma Alacağı	117.600 ↑
FARK	39.600

Bu konuya ilişkin Uluç'un²⁰ verdiği Karamercan'ın²¹ da tekrar ettiği örnek esas alındığında da aynı sonuçla karşılaşılmaktadır. Uluç örneğinde 45.000 TL peşinat ve 135.000 TL kredi kullanılarak (72 ay x 2100TL) 180.000 TL değerinde bir daire alınmıştır. Kredi borcunun 48 ayı mal rejimi dönemine kalan 24 ayı mal rejimi sonrası döneme tekabül etmektedir. Dairenin tasfiyedeki sürüm değeri 360.000 TL'dir.²²

Hesaplama:

1. Peşinat ve Kredi Kullanımı: 45.000 TL peşinat ve 135.000 TL kredi kullanılarak daire alınmıştır. Kredi borcunun 48 ayı mal rejimi dönemine, 24 ayı ise mal rejimi sonrası döneme denk gelmektedir.
2. Sürüm Değeri: Dairenin tasfiye anındaki sürüm değeri 360.000 TL olarak belirlenmiştir.
3. Katılma Alacağı: Uluç'un hesaplama yöntemi ve Yargıtay'ın güncelleme içtihadı dikkate alındığında, bu örnekten 135.000 TL katılma alacağı sonucu çıkmaktadır. Her iki yöntemin benzerliğini Güneş'in verdiği örnekte ortaya koymuştuk. Bu nedenle burada tekrar etmiyoruz.²³

Kanunun öngördüğü hesaplama yöntemine göre:

²⁰ Yusuf Uluç, *Mal Rejimleri ve Tasfiyesi* (Yetkin Yayınları 2014) 1359-1360.

²¹ Fatih Karamercan, *Mal Rejiminin Tasfiyesi* (2. basım, Seçkin Yayıncılık 2024) 785 vd.

²² Uluç Örnek Hesaplama: 45.000 (peşinat)/ $180.000 = 1/4$, $1/4 \times 360.000 = 90.000$ EM, $360.000 - 90.000 = 270.000$, $270.000 \times 48 / 72 = 180.000$ EM, $90.000 + 180.000 = 270.000$ AD, $270.000 \times 1/2 = 135.000$ KATILMA ALACAĞI.

²³ Yargıtay İçtihat Sistematiği Hesaplama: $24/72(KBO) \times 135.000 = 45.000$ (KBK), $45.000 / 180.000$ (MED) = 0,25 (KBEO), $0,25 \times 360.000 = 90.000$ (KBSK). $360.000 - 90.000 = 270.000 \times 1/2 = 135.000$ TL KATILMA ALACAĞI.

1. Kalan Borç: 24 ay boyunca 2.100 TL olan ödemeler toplamda 50.400 TL kalan borcu oluşturuyor.
2. Artık Değer: Malın sürüm değerinden kalan borç düşüldüğünde (360.000 – 50.400) 309.600 TL artık değer bulunuyor.
3. Katılma Alacağı: Artık değer yarısı olan 154.800 TL, diğer eşin katılma alacağı olarak hesaplanmış.

Farklılıklar: Bu örnekte, Yargıtay'ın güncelleme içtihadına göre hesaplanan katılma alacağı 135.000 TL iken, kanunun öngördüğü hesaplama ile bulunan katılma alacağı 154.800 TL'dir. Arada 19.800 TL'lik bir fark oluşuyor ve bu fark hak sahibi eşin aleyhine, borçlu eş lehine gerçekleşiyor.

Her iki yöntemde de borçlu eşin sorum olduğu kalan borç miktarı 50.400 TL'dir.

Tablo 2

Örnek Uluç / Sürüm Değeri TL	360.000
Yargıtay İçtihadına Göre Katılma Alacağı	135.000
Kanuna Göre Katılma Alacağı	154.800 ↑
FARK	19.800

5. ÖRNEK 1 VE ÖRNEK 2 İLE YARGITAY GÜNCELLEME İÇTİHADINI VE KANUNİ HESAPLAMA YÖNTEMİNİN KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRMESİ

Yukarıda verilen Güneç ve Uluç örnekleri ile Yargıtay içtihadına göre yapılan hesaplamalarında sonuç borçlu eş lehine olmuştur. Diğer bir ifadeyle borçlu eş daha az katılma alacağı ödemek durumunda kalmakta, alacaklı eş ise daha az katılma alacağı elde etmektedir.

Yukarıda paylaştığımız Örnek 1'e dönersek Yargıtay içtihadına göre yapılan hesaplama üzerinden kalan borçlanma oranı (%83 = 450.000/540.000 veya 100/120) kullanılarak artık değer hesabı yapılmaktadır. Özetle:

1. İlk aşamada, mal için kullanılan kredi miktarıyla kalan borç oranı çarpılarak (270.000 TL x %83 = 224.100 TL) kalan borç karşılığı (KBK) bulunur.
2. Bu tutar (224.100 TL), malın edinim değeri ile oranlandığında (224.100/330.000) kalan borcun edinimdeki oranı %68 (KBEO) olarak hesaplanmaktadır.
3. Daha sonra, bu oran (%68) malın tasfiyedeki sürüm değeri ile çarpıldığında, artık değer hesabında pasif tarafta yer alacak kalan borcun sürüm değeri karşılığı 272.000 TL (KBSK) olarak bulunur.
4. Artık değer hesaplamasında (400.000 TL - 271.636 TL = 128.363 TL) toplam artık değer, 128.363 TL olarak tespit edilir ve diğer eşin katılma alacağı ise bu değer yarısı olan 64.181 TL olur.

Sonuç olarak, Yargıtay'ın içtihadına göre yapılan bu hesaplama borçlu eşin aleyhine sonuçlanmaktadır. Kalan borcun malın sürüm değerinden fazla olduğu ve kanuni hesaplama

göre katılma alacağı'nın söz konusu olmayacağı bu durumda, Yargıtay içtihadına göre yapılan hesaplama ile diğer eş 64.181 TL katılma alacağına sahip olmaktadır. Bu örnekte Yargıtay içtihadı, Güneş ve Uluç örneklerinden farklı olarak borçlu eşin aleyhine olmaktadır.

Yukarıda paylaştığımız Örnek 2'de, Yargıtay'ın içtihadına göre yapılan hesaplama sonucunda borçlu eşin diğer eşe ödemesi gereken katılma alacağı artmaktadır. Detaylara bakacak olursak:

1. Kanuna göre hesaplama:

- Malın sürüm değeri: 400.000 TL
- Kalan borç: 90.000 TL
- Artık değer: 400.000 - 90.000 = 310.000 TL
- Diğer eşin katılma alacağı: 310.000 TL'nin yarısı = 155.000 TL

2. Yargıtay'ın içtihadına göre hesaplama:

- Kalan borç oranı: (20 ay / 120 ay) = %16
- Kalan borcun kullanılan kredi karşılığı: 270.000 TL x %16 = 43.200 TL
- Bu miktarın edinim değerine oranı: 43.200 / 330.000 = %13
- Kalan borcun malın sürüm değerine oranlanması: %13 x 400.000 = 54.545 TL
- Artık değer: 400.000 - 54.545 = 345.455 TL
- Diğer eşin katılma alacağı: 345.455 TL'nin yarısı = 172.727 TL

Sonuç olarak bu durumda, kanuna göre diğer eşe ödenmesi gereken katılma alacağı 155.000 TL iken, Yargıtay içtihadına göre bu miktar 172.727 TL'ye çıkmaktadır. Yani borçlu eş, Yargıtay kararına göre 17.727 TL daha fazla katılma alacağı ödemek zorunda kalacaktır.

6. GÜNEŞ, ULUÇ ÖRNEKLERİ İLE ÖRNEK 1 VE ÖRNEK 2'NİN FARKLI SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yargıtay içtihadına göre yapılan hesaplamaların Güneş ve Uluç örneklerindeki borçlu eş lehine, bizim verdiğimiz Örnek 1 ve Örnek 2'de borçlu eş aleyhine olmaktadır. Bu durum, Yargıtay içtihadında kullanılan hesaplama yönteminin değişken parametreler karşısında (kalan borç oranı, malın edinim değeri, sürüm değeri vb.) farklı sonuçlar doğurabileceğini gösteriyor. Keyfilğin önüne geçmek, kanun koyucunun iradesi ile hâkim hukukunun arasında gerekçeli bir değerlendirme yapabilmek için bunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Bu amaçla aşağıda bazı örnek hesaplamalara yer verilmiştir. Bu hesaplamalarda sadece malın sürüm değeri değiştirilmiştir:

Tablo 3 Yargıtay Güncelleme İchtihadına Göre Borç Özgüleme

Örnek 2.1			
KALAN BORÇ MİKTARI	90.000	TOPLAM BORÇ MİKTARI	540.000
KALAN BORÇ TAKSİDİ	20	TOPLAM BORÇ TAKSİDİ	120

KALAN BORÇ ORANI	0,1666	ALINAN BORÇ	270000
PESİN ÖDEME	60.000		
KALAN BORCUN ALINAN BORÇ KARŞILIĞI	45000	EDİNİM DEĞERİ	330000
KALAN BORÇ EDİNİM ORANI	0,1363	SÜRÜM DEĞERİ	400000
KALAN BORCUN SÜRÜM D. KARŞILIĞI	54545,45		
ARTIK DEGER	345454,55		
KATILMA ALACAGI	172727,27		

Örnek 2.2

KALAN BORÇ MİKTARI	90.000	TOPLAM BORÇ MİKTARI	540.000
KALAN BORÇ TAKSİDİ	20	TOPLAM BORÇ TAKSİDİ	120
KALAN BORÇ ORANI	0,1666	ALINAN BORÇ	270000
PESİN ÖDEME	60.000		
KALAN BORCUN ALINAN BORÇ KARŞILIĞI	45000	EDİNİM DEĞERİ	330000
KALAN BORÇ EDİNİM ORANI	0,1363	SÜRÜM DEĞERİ	700000
KALAN BORCUN SÜRÜM D. KARŞILIĞI	95454,54		
ARTIK DEGER	604545,46		
KATILMA ALACAGI	302272,73		

Örnek 2.3

KALAN BORÇ MİKTARI	90.000	TOPLAM BORÇ MİKTARI	540.000
KALAN BORÇ TAKSİDİ	20	TOPLAM BORÇ TAKSİDİ	120
KALAN BORÇ ORANI	0,1666	ALINAN BORÇ	270000
PESİN ÖDEME	60.000		
KALAN BORCUN ALINAN BORÇ KARŞILIĞI	45000	EDİNİM DEĞERİ	330000
KALAN BORÇ EDİNİM ORANI	0,1363	SÜRÜM DEĞERİ	1000000
KALAN BORCUN SÜRÜM D. KARŞILIĞI	136363,63		
ARTIK DEGER	863636,37		
KATILMA ALACAGI	431818,18		

Görüldüğü üzere Yargıtay güncelleme içtihadı ile sürüm değeri 400.000,-TL 700.000,- TL ve 1.000.000,- TL olduğu örneklemelerde katılma alacağı sırasıyla 172727,27, 302272,73 ve 431.818,18 TL olmaktadır.

Tablo 4 Kanuna Göre Borç Özgüleme

Örnek 2.1			
KALAN BORC MİKTARI	90.000	TOPLAM BORÇ MİKTARI	540.000
KALAN BORÇ TAKSİDİ	20	TOPLAM BORÇ TAKSİDİ	120
KALAN BORÇ ORANI	0,1666	ALINAN BORÇ	270000
PESİN ÖDEME	60.000		
KALAN BORCUN ALINAN BORC KARŞILIĞI	45000	EDİNİM DEĞERİ	330000
KALAN BORÇ EDİNİM ORANI	0,1363	SÜRÜM DEĞERİ	400000
KALAN BORCUN SÜRÜM D. KARŞILIĞI	136363,63		
ARTIK DEGER	310.000		
KATILMA ALACAGI	155000		
Örnek 2.2			
KALAN BORC MİKTARI	90.000	TOPLAM BORÇ MİKTARI	540.000
KALAN BORÇ TAKSİDİ	20	TOPLAM BORÇ TAKSİDİ	120
KALAN BORÇ ORANI	0,1666	ALINAN BORÇ	270000
PESİN ÖDEME	60.000		
KALAN BORCUN ALINAN BORC KARŞILIĞI	45000	EDİNİM DEĞERİ	330000
KALAN BORÇ EDİNİM ORANI	0,1363	SÜRÜM DEĞERİ	700000
KALAN BORCUN SÜRÜM D. KARŞILIĞI	136363,63		
ARTIK DEGER	610.000		
KATILMA ALACAGI	305000		
Örnek 2.3			
KALAN BORC MİKTARI	90.000	TOPLAM BORÇ MİKTARI	540.000
KALAN BORÇ TAKSİDİ	20	TOPLAM BORÇ TAKSİDİ	120
KALAN BORÇ ORANI	0,1666	ALINAN BORÇ	270000
PESİN ÖDEME	60.000		

KALAN BORCUN ALINAN BÖRÇ KARŞILIGI	45000	EDİNİM DEĞERİ	330000
KALAN BÖRÇ EDİNİM ORANI	0,1363	SÜRÜM DEĞERİ	1000000
KALAN BÖRÇÜN SÜRÜM D. KARŞILIGI	136363,63		
ARTIK DEGER	910.000		
KATILMA ALACAGI	455000		

Görüldüğü üzere kanuna göre borcun artık değer hesabında güncellenmeden dikkate alınmasında sürüm değeri 400.000, 700.000 ve 1.000.000 TL olduğu örneklemelerde katılma alacağı sırasıyla 155.000,- 305.000,- ve 455.000,- TL olmaktadır. Yargıtay içtihadı ile kanun hükmü gereği yapılan katılma alacağı karşılaştırmalı tablosu aşağıdaki şekildedir.

Tablo 5 Karşılaştırmalı Borç Özgüleme

Sürüm Değeri TL	400.000	700.000	1.000.000
Edinim Değeri TL	330.000	330.000	330.000
Yargıtay İçtihadına Göre Katılma Alacağı	172.727,27	↑ 302.272,73	431.181,18
Kanuna Göre Katılma Alacağı	155.000	305.000	↑ 455.000
FARK	17.727	2.728	23.819

Yukarıda verdiğiniz örneklere göre, Yargıtay içtihadı ve kanun hesaplamalarının borçlu eş ve alacaklı eş üzerindeki etkileri, malın edinim değeri ve tasfiyedeki sürüm değeri arasındaki farkın büyüklüğüne göre değişiklik göstermektedir. Özellikle şu durumların tespiti öne çıkıyor:

1. Malın değer artışı büyük olduğunda (en az bir katı, örneğin, edinim 330 bin TL, sürüm değeri 700 bin TL veya 1 milyon TL gibi): Yargıtay içtihadına göre yapılan hesaplama, kanuna göre yapılan kıyasla borçlu eş lehine, alacaklı eş aleyhine sonuçlanmaktadır. Bu durumda, Yargıtay'ın yöntemi ile hesaplanan katılma alacağı daha düşük çıkmaktadır.
2. Malın değer artışı sınırlı olduğunda (örneğin, edinim 330 bin TL, sürüm değeri 400 bin TL gibi): Yargıtay'ın hesaplaması, kanuna göre yapılan kıyasla borçlu eş aleyhine, alacaklı eş lehine sonuçlanmaktadır. Bu durumlarda, Yargıtay içtihadına göre hesaplanan katılma alacağı daha yüksek olmaktadır.
3. Kalan borcun malın sürüm değerini aşması halinde: Kanuna göre artık değer ortaya çıkmamakta, dolayısıyla katılma alacağı da hesaplanmamaktadır. Ancak Yargıtay'ın yöntemine göre artık değer ve katılma alacağı hesaplanabilmektedir, bu da borçlu eşin aleyhine bir durum yaratmaktadır.

Diğer bir ifadeyle Yargıtay içtihadına göre kalan borcun dönüştürülüp güncellenmesi yöntemi şu iki duruma göre farklı sonuçlar doğurur:

1. Kalan borç sürüm değerini aştığında:

- Borçlu eş aleyhine, alacaklı eş lehine bir durum oluşur. Bu, borçlu eşin daha fazla katılma alacağı ödemesi gerektiği anlamına gelir.
2. Kalan borç sürüm değerinden az ve malın değer artışı edinim değerinin bir katı veya daha fazla olduğunda:
- Borçlu eş lehine, alacaklı eş aleyhine bir sonuç ortaya çıkar. Bu durumda, borçlu eşin ödeyeceği katılma alacağı miktarı azalır.

Sonuç olarak şu genellemeyi yapmak mümkündür: Yargıtay'ın içtihadına göre kalan borcun dönüştürülerek güncellenmesi yöntemi, malın değer artışının fazla olduğu durumlarda borçlu eş lehine (daha az katılma alacağı), değer artışının sınırlı olduğu durumlarda ise borçlu eş aleyhine (daha fazla katılma alacağı) sonuçlanmaktadır.

SONUÇ

Yargıtay'ın kredili mal ediniminde mal rejimi dönemi ve sonrasına sarkan borç ödemelerinde, kalan borcun güncellenerek malın tasfiyedeki sürüm değerinden düşülmesi şeklindeki içtihadı somut olayın özelliklerine, özellikle maldaki değer artışının büyüklüğüne bağlı olarak borçlu eş lehine veya aleyhine olabilmektedir.

Yargıtayın borç güncelleme içtihadınının yasal bir dayanağı mal rejimi hükümleri arasında bulunmamaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 232. maddesi, mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerlerinin esas alınacağını belirtmektedir. Ancak borçların güncellenerek tasfiye edilmesiyle ilgili herhangi bir yasal hüküm bulunmamaktadır. Yargıtay'ın yasal mal rejiminin tasfiyesinde banka hesaplarındaki nominal bakiye miktarını enflasyon ya da kanuni faiz oranı ile güncelleyerek hesaplama yapması göz önüne alındığında,²⁴ mal kavramını genişletici bir yorumla borçları da kapsayacak şekilde ele aldığı düşünülebilir. Ancak bu genişletici yorum, borcun güncellenmesi için yeterince tatmin edici bir gerekçe oluşturmamaktadır.

TMK m. 231'de geçen "artık değer, eklemeler ve denkleştirmelerden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden, bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır» ifadesi, borcun güncellenmesi gerektiğine dair bir hüküm de içermemektedir.²⁵ Hüküm külli tasfiyeye işaret etmekteyse de taleple bağlılık ilkesi nedeniyle cüzi tasfiye de mümkündür. Ancak külli tasfiyenin söz konusu olduğu

²⁴ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2019/4622 E., 2019/10918 K., 4.12.2019 T. Mal rejimi sona erdiği anda mevcut paranın tasfiye tarihi itibarı ile güncellenerek (Kanun faiz, tefe tüfe oranı veya ortalamaları veya başka bir endeksle) artık değer hesabında dikkate alınması, borçlu eşin bu parayı tüketerek harcadığı; üzerinde tasarruf etmediği veya edemediği hallerde haksızlığa yol açacaktır. Bu nedenle bu içtihadı temkinli yaklaşmak gerekir.

²⁵ Hüküm açıkça külli tasfiyeye ve borçların aktiften düşülmesine işaret etmektedir. Ancak cüzi tasfiyeyi de yasaklamamakta, taraf iradelerine bırakılmaktadır.

halde, her bir malın cüzi tasfiyesini talep eden Yargıtay uygulaması hukuka uygun değildir.²⁶ Külli tasfiyede bir malın borcunun kendi sürüm değerinden fazla olmasına rağmen, diğer malların sürüm değerleri ile hesaplanınca hesabın artık değer vermesi mümkündür. Cüzi tasfiyede bunun aksi, yani bir malın borcunun sürüm değerinden fazla olması nedeniyle artık değer ortaya çıkmaması olabilir. Özellikle eksik değer dikkate alınmamasına ilişkin hükümden yola çıkarak, külli tasfiyede her bir mala ait katılma alacağının belirlenmesinin talep edilmesi;²⁷ cüzi ve külli tasfiyede borcun güncellenmesi kanunun lafzına aykırı olacaktır. Diğer bir ifadeyle artık değer hesabında değer eksilmesinin göz önüne alınmaması şeklindeki hüküm, edinilmiş mala ait borcun malın sürüm değerinden fazla olması halinde nominal olarak dikkate alınmasını yasaklıyor şeklinde yorumlanmamalıdır. Artık değer bu halde sıfır olup, diğer eşin katılma alacağı olmayacaktır. Ancak bu durumda edinilmiş mala mal rejimi süresince borç ödemesi ile yapılan katkıdan diğer eşin yararlandırılmaması söz konusu olabilmektedir. Yargıtay borç güncelleme içtihadı ile kanımızca bu haksızlığın önüne geçmeye çalışmaktadır. Yargıtay, kanundaki bu örtülü boşluğu doldurmak için edinilmiş maldan edinilmiş mala yapılan katkı için denkleştirme öngörmektedir. Bunun yaparken de kanunun açık hükmünü “*bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan*” hükmünü ihlal etmemeye çalışmaktadır.

Denkleştirme kalan borcun, alınan borç oranı üzerinden malın edim değeri karşılığına dönüştürülmesi ile sürüm değeri ile güncellenerek yapılmakta ve katılma alacağı hesaplanmaktadır. Bu hesaplamaların bazen borçlu eş aleyhine bazen lehine olduğunu yukarıda ortaya koyduk. Kanun koyucunun yasal mal rejimi ile evlilik birliğindeki ekonomik birlikteliği adil bir paylaşım tabii tutmayı amaçladığı aşikardır. Ancak bunun menfaat çatışmaları nedeniyle her zaman sağlanamayacağı, Yargıtay içtihadı ile de bunun sağlanamadığı ve sağlanamayacağı ortadadır. Kalan borcun sürüm değerinden az olduğu hallerde nominal borcun sürüm değeri üzerinden dönüştürülerek güncellenmesiyle artık değer hesabında dikkate alınması diğer eşin katılma alacağını azaltmaktadır. Kanımızca bu hukuka uygun değildir. Çünkü bu halde diğer eşin sırf eş sıfatına bağlı olarak gerçekleştirdiği karine olarak kabul edilen katkısının karşılığı olan katılma alacağının bir kısmından borcun güncellenmesi ile mahrum kalmaktadır.

Edinilmiş mala edinilmiş maldan yapılan katkı nedeniyle bir denkleştirme alacağı tanıyan Yargıtay borç güncelleme içtihadının getirdiği ve yukarıda tartışılan sorunlar, malın kişisel mal olarak nitelendirilebildiği hallerde çözümler görülmektedir. Mal rejimi sürerken yapılan ödemelerin, mal rejimi sona erdikten itibaren yapılacak ödemelerle kıyaslandığında daha az olduğu hallerde ikame ilkesi nedeniyle malı kişisel mal kabul ederek edinilmiş mal grubuna denkleştirme alacağı tanımak, böylece kişisel mala ait borcu da göz ardı etmek kanımızca

²⁶ Krş. Şükran Şıpka ve Ayça Özdoğan, *Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları* (2. basım, On İki Levha Yayıncılık 2017) 254. Şıpka ve Özdoğan külli tasfiye ile cüzi tasfiye arasında bir fark olmadığını verdikleri örnekle ortaya koymaktadırlar. Ancak bunun esas sebebi, artık değer aynı oranlama yöntemiyle hem cüzi hem de külli tasfiyede hesaplanmasında yatmaktadır. Borcun malın sürüm değerinden fazla olduğu hallerde ise kanuna göre hesaplanan artık değer külli ve cüzi tasfiyede farklı sonuç verecektir. Yargıtay içtihadında ise oranlama esas olduğundan bir fark olmayacaktır.

²⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2022/4471 E., 2022/8862 K., 3.11.2022 T.; 2022/7568 E., 2023/6449 K., 25.12.2023 T.

hem kanunun lafzına hem de amacına uygun olacaktır. Bunun dışındaki hallerde ise kalan nominal borç sürüm değerinden az olacağı için kanunun lafzından ayrılmaya, borcu güncellemeye kanımızca gerek bulunmayacaktır. Meğerki somut olayın özellikleri bunu haklı kılsın.

KAYNAKÇA

- Akıncı Ş, 'Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri' (2016) Cevdet Yavuz'a Armağan Cilt I.
- Günarslan BF, 'Değer Artış Payı Alacağının Artık Değer Hesabına Etkisi' (2015) Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
- Karamercan F, *Mal Rejiminin Tasfiyesi* (2. basım, Seçkin Yayıncılık 2024).
- Koçak AT, 'Kredi ile Alınan Malların Yasal Mal Rejimi Açısından Değerlendirilmesi' <<https://www.hukukihaber.net/kredi-ile-alinan-malların-yasal-mal-rejimi-acısından-değerlendirilmesi>> (Erişim Tarihi: 21.03.2024).
- Oy GO ve Oy O, *Boşanma ve Miras Hukuku Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi (El Kitabı)* (Platon Hukuk 2023).
- Sakarya Güneş N, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı* (Seçkin Yayınları 2022).
- Şıpka Ş ve Özdoğan A, *Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları* (2. basım, On İki Levha Yayıncılık 2017).
- Uluç Y, *Mal Rejimleri ve Tasfiyesi* (Yetkin Yayınları 2014).
- Zeytin Z, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi* (5. basım, Seçkin Yayınları 2021).

KARARLAR

- Yargıtay 2 Hukuk Dairesi, 2021/10685 E., 2022/1578 K., 21.2.2022 T.
- Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/5345 E., 2021/8998 K., 1.12.2021 T.
- Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/5668 E., 2021/7765 K., 26.10.2021 T.
- Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2021/7035 E., 2022/6223 K., 23.6.2022 T.
- Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2015/19637 E., 2017/11511 K., 26.09.2017 T.
- Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2016/16546 E., 2018/20342 K., 18.12.2018 T.
- Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2016/4519 E., 2019/10165 K., 11.11.2019 T.
- Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2017/13402 E., 2019/4165 K., 16.4.2019 T.
- Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2018/13534 E., 2018/17392 K., 16.10.2018 T.
- Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2018/16276 E., 2019/1020 K., 05.02.2019 T.
- Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 2019/4622 E., 2019/10918 K., 4.12.2019 T.